

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/129

Karar No.:1963/276

Karar tarihi:18/11/1963

Resmi Gazete tarih/sayı:21.2.1964/11637

Davacı : Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu.

Dâvanın konusu : 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki Kanununun 4 üncü maddesinde yer alan (Bu mahkemelerin kaza çevreleri Adalet ve maliye Vekâletlerince müştereken tâyin ve ilân olunur) şeklindeki hükmün Anayasa'nın 114 üncü maddesine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

Anayasa Mahkemesi içtüzüğü'nün 15 inci maddesi uyarınca 5/3/1963 gününde yapılan ilk incelemede :

Dilekçede, Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu adına imzası bulunan Ali Nailî Erdem ve Cahit Okurer'in Grup Başkanı ve Başkan Vekili olduklarını gösteren onanlı belgenin 15 gün içinde gönderilmesi için tebligat yapılması kararlaştırılmış ve yapılan tebligat üzerine Cahit Okurer'in Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grup Başkanı ve Ali Nailî Erdem'in de Adalet Partisi Millet Meclisi Grup Başkan Vekili olduklarını belirten onanlı belgeler süresinde gönderilerek eksiklik tamamlanmış ve başvuranın; Anayasa'nın 149 uncu ve geçici 9 uncu ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun 21, 22, 25, 26 ncı ve geçici 5 inci maddelerine uygun bulunduğu anlaşılmış olduğundan esasın incelenmesine karar verilip düzenlenen rapor, dâva dilekçesi ve ekleri kâğıtlar, iptali istenen hükmü kapsayan kanun maddesi ve gerekçesi, Anayasa'nın ve Anayasa Komisyonu raporunun ilgili bölümleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 1567 sayılı kanunun 4328 sayılı kanunla değişik 4 üncü maddesinin 6258 sayılı kanunun 3 üncü maddesiyle değiştirilen şekli şöyledir :

(Madde 3- 1567 sayılı kanunun 4328 sayılı kanunla tâdil edilen 4. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İcra vekilleri heyetince 1 inci maddeye müsteniden ittihaz edilecek kararlara aykırı hallere ait takip ve duruşma meşhut suçların muhakeme usulü hükümleri mucibince yapılır. Bu dâvaları rüyet edecek mahkemelerle bu mahkemelerin kaza çevreleri Adalet ve Maliye Vekâletlerince müştereken tâyin ve ilân olunur. Cumhuriyet Müddeiumumileri, doğrudan doğruya veya Maliye Vekâleti veya tanzif edeceği mercilerin yazılı müracaatı üzerine mezkûr kanun hükümlerine tevfikan takibe geçerler.

Kararlara aykırı fiillere sair suretlerle ittila hasıl eden Cumhuriyet Müddeiumumileri hemen Maliye Vekâletini veya tanzif edeceği mercileri haberdar ederek keyfiyetin tetkikim talep edebilirler.

Cumhuriyet Müddeiumumileri ve mahkemelerce umumi hükümlere tevfikan takibat icrasına zaruret görülen hallerde takip ve duruşmaya üç günden fazla fasıla verilemez.

Mahkeme lüzum gördüğü takdirde duruşmanın sonunu beklemeksizin maznunların müesseselerinin muvakkaten faaliyetten meniine karar verebilir. Cumhuriyet Müddeiumumileri ve

Esas No.:1963/129
Karar No.:1963/276

mahkemeler bu kanun hükümlerine tevfikan cereyan edecek takip ve duruşmalarda ehli hibre teşkiline lüzum gördükleri takdirde münhasıran resmî ehli hibre listesinde isimleri yazılı kimselerden seçecekleri ehli hibrenin rey ve mütalâasını alırlar. Resmî ehli hibre listeleri, her kaza çevresi için dokuzar kişiden aşağı olmamak üzere, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin mütalâası alınmak suretiyle Maliye ve Ekonomi ve Ticaret Vekâletleri tarafından tesbit olunur.

Maliye Vekâleti, Vekâletin veya tadviz edeceği mercilerin Cumhuriyet Müddeiumumiliğine yazılı müracatta bulunması ile müdahil sıfatını iktisap eder).

Önce bu maddenin tümünün iptali istenip istenmediği konusu görüşülmüş ve dâva dilekçesinde; 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki Kanunun 4 üncü maddesinde yer alan ve yukarıda dâvanın konusu bölümünde gösterilen hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüş olduğuna göre dâvanın, maddenin yalnız bu hükmüne ilişkin olduğu ve dilekçenin baş kısmında iptali istenen kanun maddesi diye 4 üncü maddenin gösterilmiş olmasına dayanılarak muhtelif hükümleri kapsayan maddenin tümünün iptale konu olduğu yolunda bir görüşe varmanın davacının amacına da uygun düşmeyeceği cihetle dâvanın bu maddede yer alan (... Bu mahkemelerin kaza çevreleri Adalet ve Maliye Vekâletlerince müştereken tâyin ve ilân olunur). hükmüne hasrı gerektiği üyelerden İsmail Hakkı Ülkmen, Şemsettin Akçoğlu, Celâlettin Kuralmen ve Muhittin Gürün'ün muhalefetleri ile ve oyçokluğu ile kararlaştırılmıştır.

Gerekçe :

Metni yukarıya çıkarılan 1567 sayılı kanunun değişik 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında görüleceği üzere Adalet ve Maliye Bakanlıklarına verilen yetki iki noktada toplanmaktadır. Birisi, bu dâvaları görece mahkemelerin, diğeri de bu mahkemelerin kaza çevrelerinin belli edilmesidir.

Bu hükümlerin, hiç bir kimsenin tabî hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamıyacağına ilişkin olan Anayasa'nın 32 nci maddesine aykırı olduğundan iptali, Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesince itiraz yolu ile istenmiş ve mahkememizce de; tabî hâkim kavramına ve kanun önünde eşitlik prensibine aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine 28/3/1963 gün 1963/4 - 71 sayı ile karar verilmiştir.

İncelenen dâvanın konusu ise, mahkemelerin belli edilmesine ilişkin olmayıp yalnız yargı çevrelerinin Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca belli edilmesiyle ilgilidir.

Yargı çevresinin belli edilmesi, yargı çevresinin değiştirilmesi sonucunu da doğurur.

Dâva dilekçesinde; iptali istenen hükmün Anayasanın 114 üncü maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de; idarenin yargı yolu ile denetimini gösteren bu maddenin dâva konusu ile ilgili bulunmaması ve ilgili hükmün 144 üncü maddede yer almış bulunması karşısında, dilekçede 114 üncü maddenin gösterilmiş olmasının madde sayısının yanlış yazılmasından ileri geldiği anlaşılmıştır.

334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkilerini gösteren 144 üncü maddesinde (... Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır) denmektedir.

Anayasa Komisyonu raporunun bu maddeye ilişkin bölümünde, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusunda Bakanlık tarafından bir karar alınmadan önce Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun düşüncesinin alınması gerekeceği açıklanmıştır.

Esas No.:1963/129
Karar No.:1963/276

Bu bakımdan iptal konusu hükmün, Anayasa'nın sözü edilen maddesindeki (Bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır.) hükmü ile çelişmekte olup olmadığının çözümlenmesi gerekir.

Gerçekten bu konuda Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki Kanunun değişik 4 üncü maddesi ile iki Bakanlığa yetki tanınmışsa da sonradan yürürlüğe giren 22/4/1962 gün ve 45 sayılı kanunun Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkilerini gösteren 2 nci maddesinin iki sayılı bendi ile (Adalet Bakanının, bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konularındaki tekliflerinin uygun olup olmadığına karar vermek) de bu kurulun görevleri arasına girmiştir.

Bu kanunun 103 üncü maddesi ile, Hâkimler Kanununun ve diğer kanunların bu kanuna uymıyan hükümleri yürürlükten kaldırmış olduğuna göre; iptali istenen hükmün de yürürlükten kaldırılmış olup olmadığının incelenmesi lüzumu belirmiştir.

Üyelerden Rifat Göksu, Lûtfi Akadlı ve Salim Başol; iptal konusu hükmün artık yürürlükte olmadığı ve dâvanın bu yönden reddi gerekeceği görüşünde bulunmuşlarsa da; Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 2 nci maddesinin 2 sayılı bendinde yer alan hükümlerle, bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi yetkisi, Bakanlıktan alınmamış, ancak bu yetkinin kullanılmasını Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun mütalâasına bağlı kılmak suretiyle kayıtlandırılmıştır. Bu bakımdan bu hükmün iptali istenen hükme uymıyan bir yönü olmayıp onu tamamlayıcı bir niteliği olduğundan, çoğunluk iptali istenen hükmün yürürlükte olduğu sonucuna varmıştır.

Bu durum karşısında; Adalet Bakanı için olduğu gibi 1567 sayılı kanunun değişik 4 üncü maddesi ile Adalet ve Maliye Bakanlıklarına tanınmış olan yetkinin de kullanılmasının bundan böyle Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun mütalâası ile mümkün olabileceği şüphe götürmez.

Uygulama böyle olacağına göre iptal konusu hükmün Anayasa'nın 144 üncü maddesi ile çelişme halinde olduğu kabul edilemez. Çünkü, yukarıda belirtildiği üzere Bakanların bu yetkilerini kullanmaları Anayasa'nın 144 üncü maddesinin amacına uygun olarak Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun mütalâası ile mümkün olabileceğinden artık Anayasaya aykırılık söz konusu olamaz. Dâvanın bu bakımdan reddi gerekir.

SONUÇ :

1567 sayılı kanunun 4328 sayılı kanunla değişik 4 üncü maddesinin 6258 sayılı kanunun 3 üncü maddesiyle değişik şeklinde yer alan ve mahkemelerin kaza çevrelerinin Adalet ve Maliye Vekâletlerince tâyin ve ilân olunacağına ilişkin bulunan hükmün 45 sayılı kanunun 2 nci maddesinin 2 numaralı bendinin tamamlayıcı hükmü karşısında Anayasa'nın 144 üncü maddesine aykırı bulunmadığına ve dâvanın bu sebeple reddine üyelerden Rifat Göksu, Şemsettin Akçoğlu, İbrahim Senil ve Celâlettin Kuralmen'in muhalefetleri ile ve oyçokluğu ile 18/11/1963 gününde karar verildi.

Başkan
Sünuhi Arsan

Üye
Osman Yeten

Üye
Rifat Göksu

Üye
İ. Hakkı Ülkmen

Üye Üye Üye Üye
Lütfi Akadlı Şemsettin Akçoğlu İbrahim Senil İhsan Keçeciođlu

Üye Üye Üye Üye
Salim Başol Celâlettin Kuralmen Fazıl Uluocak Ahmet Akar

Üye Üye Üye
Muhittin Gürün Lütfi Ömerbaş Ekrem Tüzemen

MUHALEFET ŞERHİ

1- Dâva, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununun 6258 sayılı kanunla değişik 4 üncü maddesinde yer alan ve mahkemelerin kaza çevrelerinin Adalet ve Maliye Vekâletlerince tâyin ve ilân olunacağına ilişkin bulunan hükmün iptali isteminden ibarettir.

Bahis konusu 4 üncü maddede de "Bu dâvaları rüy'et edecek mahkemelerle bu mahkemelerin kaza çevreleri Adalet ve Maliye Vekâletlerince tâyin ve ilân olunur." Denilmektedir. Ekseriyet kararında belirtildiği veçhile bu mahkemelerin yargı çevrelerinin belli edilmesi, yargı yerlerinin değiştirilmesi sonucu da doğurur. 4 üncü madde, bu mahkemelerin kaza çevrelerinin belli edilmesi veya gerektiği takdirde değiştirilmesi hususunda Adalet ve Maliye Bakanlıklarına müştereken karar alma yetkisi verilmiş bulunmasına göre bu yetkinin kullanılması her iki bakanlığın müşterek ve uygun bir karara varmaları halinde tekevvün ve hüküm ifade eder. Bu yetkinin sonradan çıkan kanunla kaldırılmış olup olmadığının tâyini için mevzuatı incelemek yerinde olur.

334 sayılı ve 9/7/1961 günlü Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkilerini gösteren 144 üncü maddesinin 4 üncü bendinde "Bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır, denilmekte ve 134 üncü maddesinde de, hâkimlerin görevlerinin veya görev yerlerinin değiştirilmesinin mahkemelerin bağımsızlığı esasına göre kanunla düzenleneceği açıklanmaktadır.

Anayasa esasları dairesinde düzenlenen ve sonradan yürürlüğe giren 45 sayılı ve 22/4/1962 tarihli Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 2 nci maddesi ise, Adalet Bakanının, bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konularındaki tekliflerinin uygun olup olmadığına karar verme hususunu Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkileri arasına almış ve bu konuda Adalet Bakanına resen karar alma yetkisi tanımamıştır. Zaten, mahkemelerin bağımsızlığı esasını gözeten Anayasa hükümleri karşısında 45 sayılı kanunla Adalet Bakanına böyle bir yetki verilmesi düşünülemez. Şu halde Adalet Bakanının buradaki durumu Yüksek Hakimler Kuruluna bir teklif yapmaktan ibaret olup bu kurulca teklifin uygun olduğuna karar verilmesi halinde ancak Adalet Bakanlığınca mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi mümkün olabilir.

Durum böyle olunca, bir konu üzerinde resen karar alma yetkisi ile, yetkili mercilere Adalet Bakanlığınca yapılacak teklifin nitelikleri ve hasıl edeceği hukuki sonuçlar bakımından birbirinden tamamiyle ayrı olduğunda şüphe edilemez. Bu itibarla mahkemelerin yargı çevrelerinin resen değiştirilmesi hususunda 1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesi ile bakanlıklara tanınan yetkinin devam ettiğinin kabulüne kanunen ve ne de hukuken caiz olamaz.

Anayasa esaslarına uygun olarak 45 sayılı kanunun 2 nci maddesi ile bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi hususu Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkileri arasına alınmış olmasına göre, 1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin Adalet ve Maliye Bakanlarına mahkemelerin kaza çevrelerini değiştirme yetkisini veren ve iptal konusu olan hükmünün yürürlükten kalkmış olduğunu kabul etmek gerekir. Zira; aynı konulara ait sonradan yürürlüğe giren kanunlardaki hükümlerle daha önce çıkan kanunlarda mevcut hükümlerin birbirine uygun olmaması halinde sonradan konulan hükümlerin eski hükümleri kaldıracağı bir hukuk kuralıdır. Kaldığı, 45 sayılı kanunun 103 üncü maddesinde "Hâkimler Kanununun ve diğer kanunların bu kanuna uymayan hükümleri kaldırılmıştır." denilmektedir.

Bu sebeplere binaen 1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesinde yer alan ve mahkemelerin kaza çevrelerinin tâyini ve değiştirilmesi hususunda, Adalet ve Maliye Bakanlıklarına müştereken karar alma yetkisi veren hükmün 45 sayılı kanunun getirdiği yeni hükümlere uymadığı zahirdir. Hususile Maliye Bakanlığının böyle bir teklifi yapabilmesi bahis konusu dahi olmamak gerekir. Buna göre 1567 sayılı kanunun iptali istenen 4 üncü maddesi hükmü gerek 45 sayılı kanunun 103 üncü maddesinin sarahati ve gerek hukuk kuralları karşısında yürürlükte olmadığından ve ortadan kalkmış olan hükmün incelenmesi de mümkün bulunmadığından evvel emirde konusu bulunmayan dâvanın bu bakımdan reddine karar verilmesi gerekir.

2- Çoğunluk kararında, bahis konusu 1567 sayılı kanunun değişik 4 üncü maddesi ile Adalet ve Maliye Bakanlıklarına tanınmış olan yetkinin yürürlükte bulunduğu ve bundan böyle de Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun mütalâası ile kullanılmasının mümkün olabileceği belirtilmekte ise de bu düşüncüyü Anayasa hükümleri ile bağdaştırmak kabil görülmemektedir. Zira, yukarıda belirtildiği veçhile Anayasa'nın 144. maddesinin 44. fıkrası, bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesinin Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun mütalâasına bağlı olduğunu açıklamıştır. Bu esaslar hâkimler ve mahkemeler üzerinde her çeşit tesirleri bertaraf etmek için okunmuş, mahkemeler yürütme ve yasama organı karşısında tamamiyle bağımsız hale getirilmiş ve bu maksatla da Yüksek Hâkimler Kurulu kurulmuştur.

Anayasa'nın koyduğu bu açık ve katî esaslara, yürürlükte olduğu kabul edilen ve 1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesinde yer alan "Bu dâvaları rü'yet edecek mahkemelerle bu mahkemelerin kaza çevreleri Adalet ve Maliye Vekâletlerince müştereken tâyin ve ilân olunur." şeklindeki hükmün aykırılığı zahirdir. Çünkü; 4 üncü madde, Adalet ve Maliye Bakanlıklarının bu konuda resen karar alabildiklerine mesa vermekte, Anayasa ise bilâkis mahkemelerin yargı çevrelerinin değiştirilmesinin Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun mütalâasına bağlı olduğunu açıklamaktadır. Binaenaleyh iptali istenen 4 üncü madde hükmünün Anayasa'nın 144 üncü maddesi ile çelişme halinde olduğu meydandadır. 4 üncü madde, iptal edilmedikçe yazılı olduğu şekilde mânalandırılarak uygulamaya devam edilebilecektir. Bu imkân ve ihtimali bertaraf etmek için kanunların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek durumunda olan mahkememizce 1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesinde yer alan ve mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi hususunda Adalet ve Maliye Bakanlıklarına yetki vermeğe ilişkin bulunan hükmünün Anayasa'ya aykırılığı dolayısıyla iptali gerekir.

Bu sebeplere binaen hilâfına verilen ekseriyet kararına muhalifiz.

Esas No.:1963/129
Karar No.:1963/276

Yukarıdaki muhalefet şerhinin 2 No. lu bendine katılıyorum

Üye
Lütfi Akadlı

Üye
Rifat Göksu

Üye
İbrahim Senil

MUHALEFET ŞERHİ

Mahkememiz, bu dâvayı, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki kanunun 4 üncü maddesindeki "Bu kanuna ilişkin suçlara ait dâvalara bakacak mahkemenin yargı çevresinin Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca tâyin olunacağına" dair olan hükmüne karşı açılmış sayarak incelemenin bu noktaya hasrolunmasına çoğunlukla karar verilmiş bulunmaktadır.

Halbuki dâva dosyasındaki kâğıtlardan Adalet Partisi Meclis Gruplarının 22 Ocak 1963 gününde yaptıkları müşterek toplantı sonunda verdikleri kararda, her hangi bir gerekçe gösterilmeksizin, (1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin Anayasaya aykırı olduğundan Anayasa Mahkemesinde iptal dâvası açılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.) diye yazılıdır.

Keza 23/2/1963 tarihinde Anayasa Mahkemesi kalemine tevdi edilmiş olan dâva dilekçesinde iptal dâvasının konusu ve gerekçesi, ayrı ayrı olarak, şöyle gösterilmiştir:

(İptali istenilen kanun: 1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesi

İptal sebebi: 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanunun 4 üncü maddesindeki "Bu kanuna ilişkin suçlara ait davalara bakacak mahkemenin yargı çevresinin Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca tâyin" olunacağına dair hükmü Anayasa'nın 114 üncü maddesine aykırı görülmesi.)

Bu suretle açılan dâvanın ilk incelenmesi mahkememizin 5/3/1963 günlü toplantısında yapılmış ve dâva dilekçesinde imzası bulunanların kimliklerine ilişkin belgenin eksik olduğu görülerek tamamlattırılmasına karar verilip bilâhare davacılar tarafından bu belgenin gönderilmesi üzerine esasın incelenmesine 12/4/1963 tarihinde karar verilmiş ve bu suretle dâva dilekçesindeki iptal isteminde ve iptal isteminin gerekçesinde her hangi bir noksanlık görülüyerek oldukları gibi kabul edilmiştir.

Mahkememiz bu karariyle, dâva dilekçesindeki esas iptal istemini bir tarafa iterek iptal talebinin gerekçesini, istem olarak kabul etmiş ve ona göre inceleme yaparak hüküm tesis etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı kanunun 28 inci maddesi mahkememizi, açılan iptal dâvasında istem ile bağlı tutulduğu halde davacı tarafından ileri sürülen gerekçeye dayanmağa zorlamamaktadır.

Bu duruma göre bu dâva mahkememize düşen görev, iptal istenilen 4 üncü maddeyi bütün yönleriyle Anayasa hükümleri karşısında incelemeye tabi tutarak gerekli kararı vermektir.

Esas No.:1963/129
Karar No.:1963/276

Halbuki mahkememiz, dilekçenin gerekçesini esas istem sayarak incelemeyi sadece gerekçede belirtilen noktaya hasretmekle dâvanın konusunu dâva dilekçesi hilâfına daraltmış bulunmaktadır.

Bu sebeplerle incelemenin, 1567 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin tümü üzerinde yapılmıyarak bu maddede yer alan "Bu kanuna ilişkin suçlara ait dâvalara bakacak mahkemenin yargı çevresinin Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca tâyin olunacağına" dair olan hükmüne hasredilmesine muhalifiz.

Üye
İsmail Hakkı Ülkmen

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Şemsettin Akçoğlu

MUHALEFET ŞERHİ

Tabiî Hâkim, görevli ve yetkili hâkim demektir. Anayasa'nın 32 nci maddesinin birinci fıkrası ile hedef tutulan maksat da herkesin tabiî hâkimi tarafından yargılanmasıdır.

Hâkimlerin görev ve yetkileri hususi kanunlarla değil mahkemelerin teşkilâtına ve muhakeme usullerine ait kanunlarla umumî olarak tâyin edilir. Anayasa'nın 136 ncı maddesinde yer alan (Mahkemelerin Kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir) hükmü ile bu esas kaidelendirilmiştir. Bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesini dahi yüksek hâkimler kurulunun görmesine bağlı tutan Anayasa'nın 144 üncü maddesi hükmü de gözönünde bulundurulunca :

- Bir mahkemenin görev ve yetkisinin hususi bir kanunla düzenlenemeyeceği;
- Yine hususi bir kanunla bir mahkemeye veya bazı mahkemelerce görevi ve yetkisi dışında bir dâvaya bakma vazifesinin yüklenemeyeceği;
- Mahkeme kuruluşlarını, bunların görev ve yetkilerini ve yargılama usullerini düzenlemek vazifesinin Bakanlar Kuruluna veya her hangi bir Bakanlığa verilemeyeceği ortaya çıkar.

Halbuki, 1567 sayılı kanunun muaddel 4 üncü maddesini değiştiren 6258 sayılı kanunun 3 üncü maddesine göre :

Bakanlar Kurulunca ittihaz edilecek kararlara aykırı hareketlerden doğacak olan dâvalara bakacak mahkemeler ve bunların kaza çevreleri Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca müştereken tâyin ve ilân olunacaktır.

Esas No.:1963/129
Karar No.:1963/276

Bu hüküm, hem görevli ve yetkili mahkemeyi tâyin selâhiyetini iki bakanlığa bıraktığı için Anayasa'nın 136 ncı maddesine; hem, mahkemelerin kaza çevrelerini bu iki bakanlığın tesbit etmesine ve değiştirmesine müsait bulunduğu için Anayasa'ya 144 üncü maddesine; hem de Türk Parasının Kıymetini Koruma mevzuatına aykırı hareket edenleri tabî hâkimlerinden ayırıp bunların ekseriya görevli ve yetkili olmıyan mahkemelerde yargılanmalarını mümkün kıldığı için Anayasa'nın 32 nci maddesine aykırıdır; iptali gerekir.

Çoğunluk kararına bu sebeple muhalifiz.

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Şemsettin akçoğlu

MUHALEFET ŞERHİ

İptal dâvasının konusu, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununun 6258 sayılı kanunla değişik 4 üncü maddesindeki (Bu dâvaları rüyet edecek mahkemelerin kaza çevreleri Adalet ve Maliye Vekâletlerince müştereken tâyin ve ilân olunur.) şeklindeki hükümdür.

Yargı çevresinin belli edilmesi yetkisinin, yargı çevresinin değiştirilmesi yetkisini de vereceği şüphesizdir.

Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkilerini gösteren Anayasanın 144 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasında (Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır.) denilmektedir.

45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun görev ve yetkisinden bahseden 2 nci maddesinin 2 numaralı bendinde de (Adalet Bakanının, bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konularındaki tekliflerinin uygun olup olmadığına karar vermek) denilmiştir.

Görülüyorki, sonradan yürürlüğe giren bu hükümlerle iptal konusu 4 üncü maddenin Maliye Bakanına verdiği yetki artık hiç tanınmadığı gibi Adalet Bakanının yetkisi de Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlanmış, bu suretle iptali istenen 4 üncü madde, niteliğini değiştirmiş ve başka bir şekil almıştır.

İptali istenen 4 üncü maddenin sözü geçen hükmü sonradan yürürlüğe giren hükümlere uymamaktadır.

Uymayan hükümlerde Yüksek Hâkimler Kanununun (Hâkimler Kanununun ve diğer kanunların bu kanuna uymayan hükümleri kaldırılmıştır) şeklindeki 103 üncü maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu sebeplerle dâva konusu hüküm yürürlükte olmadığından dâvanın reddi oyu ile çoğunluk kararına muhalifim.

Esas No.:1963/129
Karar No.:1963/276

Üye
Salim Başol